

یاسای ره‌سمی پوول

به‌ناوی خوی به‌خشنده و میهره‌بان
به‌ناوی گه‌له‌وه
نه‌نجومه‌نی نه‌شتمانی کوردستانی عیراق
ژماره‌ی به‌ریار: ۹
میژووی به‌ریار: ۱۹۹۳/۲/۱۵

به‌ریار

به‌پیتی برگه‌ی (۱) له‌ ماده‌ی (۵۶) ی یاسای ژماره (۱) ی سالی ۱۹۹۲ له‌سه‌ر پیتش‌نیازی وه‌زیری دارایی و ئابووری به‌ریار له‌سه‌ر دانی نه‌نجومه‌نی وزیران، نه‌نجومه‌نی نه‌شتمانی کوردستانی عیراق له‌ دانیشتنی روژی ۱۹۹۳/۲/۲ دا به‌ریاری ده‌رکردنی نه‌م یاسایه‌ی دا:

یاسای ژماره (۳) ی سالی ۱۹۹۳ / یاسای ره‌سمی پوول

ماده‌ی یه‌کهم:

مه‌به‌ست له‌م وشانه‌ی خواره‌وه بو مه‌به‌سته‌کانی نه‌م یاسایه ماناکانی ته‌نیشتیانه:

- ۱- وزارت: وه‌زاره‌تی دارایی و ئابووری هه‌ریمی کوردستانی عیراق.
- ۲- وزیر: وه‌زیری دارایی و ئابووری هه‌ریمی کوردستانی عیراق.
- ۳- حکومت: حکومتی هه‌ریمی کوردستان.
- ۴- سه‌روکی فه‌رمانگه: سه‌روکه‌کانی فه‌رمانگه حکومتی یه‌کان له هه‌ریمدا و به‌رتوه‌به‌ری کۆمپانیاکان و سه‌روکه‌کانی نه‌نجومه‌نه تاییه‌تیبه‌کان و نه‌نجومه‌نی تایفه‌کان و سه‌روکه‌کانی نه‌و ده‌ستانه‌ی که‌سایه‌تیکی مه‌عنه‌ویبان هه‌یه بو مه‌به‌سته‌کانی نه‌م یاسایه به سه‌روکی فه‌رمانگه دانترین.
- ۵- فه‌رمانبه‌ر: هه‌رکه‌ستیک له کارگه‌رانی میبری که خزمه‌تگوزاریبه‌کی گشتی پی سپێرداری و کارگه‌رانی کۆمپانیاکان و نه‌نجومه‌نه تاییه‌تیبه‌کان و نه‌نجومه‌نی تایفه‌کان و نه‌و ده‌ستانه‌ی که‌سایه‌تیبه‌ی مه‌عنه‌ویبان هه‌یه بو مه‌به‌سته‌کانی نه‌م یاسایه له حوکمی فه‌رمانبه‌ردا داده‌ترین.
- ۶- ره‌سم: نه‌و ره‌سمی پووله‌ی به‌ پیتی نه‌م یاسایه فه‌رز ده‌کری.
- ۷- پوول: نه‌و پوولی داریه‌ی وه‌زاره‌ت به‌پیتی نه‌م یاسایه ده‌ری ده‌کا.
- ۸- وه‌ره‌قه: هه‌ر وه‌ره‌قه‌یه‌ک که ده‌بی به‌ پیتی نه‌م یاسایه ره‌سمی لی بدری ئیتر سا

- به‌دسته‌سخت بی یا کرابیته وینه یا چاپ کرابی یا له به‌ری گیرابیته‌وه.
- ۹- نیمزا: نیشانه دانان له‌سهر وهره‌قه‌که به نیمزا یا به مؤر یا به په‌نجه مؤر یا به هر نیشانه‌یه‌ک که نیمزا بگه‌یه‌نی.
- ۱۰- که‌س: که‌سی سروشتی یا مه‌عنه‌وی.
- ۱۱- ره‌سم‌ده‌ر: نه‌و که‌سه‌ی که به‌پیتی نه‌م یاسایه ده‌بی ره‌سم بدا.

مادده‌ی دووهم:

نه‌و وهره‌قانه‌ی که له خشته‌ی یه‌که‌م و دووهمی پاشکوی نه‌م یاسایه‌دا هه‌ن ده‌بی نه‌و ره‌سمانه‌یان لی‌بدری که له ته‌نیشتیانه‌وه‌و دیاری کراون.

مادده‌ی سێهه‌م:

۱- به‌لی‌تنامه (عقد)ی کۆمپانیاکان له کاتی تو‌مار کردن یا درێژه پیدانی ماوه‌یان یا زیاد کردنی سه‌رمایه‌یان ده‌بی ره‌سمی پیتنج له هه‌زاردا (۵٪ / ۱۰۰۰) یان لی‌بدری.

۲- سه‌رمایه‌ی ناو لی‌تراو (اسمی)ی کۆمپانیاکه له کاتی تو‌مارکردن یا درێژه پیداندا ده‌کرته‌ بنجینه بو‌ره‌سم وهرگرتن. له حاله‌تی زیادکردنی سه‌رمایه‌شدا ره‌سم ته‌نیا له‌سهر زیاده‌که وهرده‌گیرئ.

مادده‌ی چواره‌م:

۱- ره‌سم‌یک‌ی سالانه‌ی به‌ ریژه‌ی دوو له هه‌زاردا (۲٪ / ۱۰۰۰) له کوی قیسته به‌ره‌م هینه‌کانی دابین له کۆمپانیا‌یه‌کانی دابین (شرکات التأمین) وهرده‌گیرئ و قیسته‌کانی نو‌ی کردنه‌وه‌ی دابین (اعادة التأمین) نه‌م ره‌سمه‌یان له‌سهر نابئ.

۲- دابین کار (المؤمن) نه‌و ره‌سمه‌ی برگه‌ی (۱) ده‌داو هه‌ر ریکه‌وت‌نیک به‌ پیتجه‌وانه‌یه‌وه پووچه‌له.

۳- سه‌ریاری نه‌و ره‌سمه‌ی له برگه (۱)ی نه‌م ماده‌یه‌دا دیاری کراوه ره‌سم‌یک‌یش له قیسته به‌ره‌مه‌ینه‌ره‌کانی دابین له کۆمپانیاکانی دابین به‌م جو‌ره‌ی خوا‌ره‌وه‌و وهرده‌گیرئ:

۱- باوه‌رنامه‌کانی دابین له‌سهر زیان و کاره‌ساتی که‌سی‌ی پاشکوی (الحوادث الشخصیه‌ الملحقه‌ بها) و هه‌ر دابین‌یک‌ی تر که په‌یوه‌ندی به‌م جو‌ره دابینه‌ و نه‌و گۆرینه‌وه هه‌بی که له‌و باوه‌ر نامه‌دا ده‌کرین و ره‌سمه‌که‌یان پیتنج له هه‌زاردا (۵٪ / ۱۰۰۰)ی کوی قیسته‌کانی دابین به‌پیتی حیسابی کۆتایی (الحساب الختامي) ده‌بی.

ب- نه‌و باوه‌رنامه‌ی دابینه‌ی به‌ چهند دانه‌یه‌ک ریک‌خواه ته‌نیا وینه‌ی یه‌که‌می که ده‌دریته دابین لی‌کراو (المؤمن له) یاسوود لی‌توه‌رگر (المستفید) ره‌سمی لی‌توه‌رده‌گیرئ.

مادده‌ی پینجه‌م:

۱- ته‌نیا یه‌ک دانه‌ی نه‌و وهره‌قه بازرگانیه‌ی به‌چهند وینه‌یه‌ک ریک‌ده‌خرئ ره‌سمی

لیتوره ده گیری.

۲- نه گهر له و هره قانه ی به پشتنمیزا (التظهير) بو ده ستا و ده ستکردن ده شین و له کاتی نیمیزا کردنیاندا به هوی به خشینی ره سمده ره وه له ره سمدان ره سمیان له سه ره نه درابو به لام دوایی پشتنمیزا کران بو که سیک که مافی نه و به خشینه ی نیبه ، نه و ا نه م که سه له کاتی پشتنمیزا کردنیدا ده بی ره سمی ته و او ی له سه ره بدا با نه و که سه ش که بو ی پشتنمیزا ده کا له ره سمدان به خشراو بی.

به شی سپیه م ره سمده ر

ماده ی شه شتم:

۱- نه گهر ره سمده ر چندان (تعدد) بوون ره سمه که به ها و به شی ده دن.
۲- نه گهر به کتیکیان له ره سمدان به خشراو بوو نه وانی تر به ها و به شی ته و او ی ره سمه که ده دن.

ماده ی هه و ته م:

۱- نه و هره قه بازرگانیه نه ی له ده ره وه ی هه ریمدا ساز ده کرتین له کاتی پشتنمیزا کردنیان یا پیتشکه شکر دنیاندا بو قبول کردن یا دانه و بیان (الوفاء) له ناوه ریمدا ده بی ره سمیان له سه ره بدری و به کم که سیشی که نه و کاره ده کا ره سمه که ی ده دا.
۲- هه ر هره قه به کی تریش که له ده ره وه ی هه ریمدا ساز کراب و له ناو هه ریمدا به کار به یترئ ده بی ره سمیان له سه ره بدری و به کم که سیش که به کاری دینی ره سمه که ی ده دا.

ماده ی هه شتم:

چندان (تعدد) ی نیمزا له سه ره و هره قه که نایته هوی چندان ی ره سمدان ته نیا نه گهر به مه به ستی درووستکردنی په یوه نکاری (التزام) یکی نو ی یا درتزه پیدان یا نو ی کردنه وه ی ناوه رژی و هره قه که نه بی که نه وسا هه ر حاله ته و ده بی ره سمی خوی له سه ره بدری.

ماده ی نو یه م:

نه گهر نه و به لیتننامه و مه ملانه ی له و هره قه که دان و به ک سه رچاوه بیان هه بو ره سمه که له و مامه له یه و هره گیری که بالاترین ره سمی له سه ره ، به لام نه گهر سه رچاوه ی به لیتننامه و مامه له کان یه ک نه بوو. نه و ره سمه که له سه ره هه ره کیان به پیتی خودی خوی و هره گیری.

به شی چواره م چونه تی و هرگرتی رسم

ماده ی ده یه م:

رسم به یه یه کتی له م ریگیاننه و هره گیری:
۱- به پولی دارایی که به و هره قه که وه ده لکیتیری.

۲- به پاره‌ی کاش له‌م حاله‌تانه‌دا:

۱- ره‌سم له‌سهر باوهر نامه‌ی دابین.

ب- ره‌سم له‌سهر به‌لیننامه‌ی کۆمپانیا له‌کاتی تۆمار کردنیدا یا درێژه پیتدانی ماوه‌که‌ی یا زیاد کردنی سه‌رمایه‌که‌ی.

ج- نه‌گهر ره‌سمه‌که له ده دینار زیاتر بێ و ره‌سمده‌ر بیه‌وی به پاره بیدا.

د- نه‌گهر پوول له نارادا نه‌بوو.

مادده‌ی یازدهم:

سالانه یه‌ک دینار ره‌سم به‌سهر یه‌که‌وه له مووچه‌و سه‌ر مووچه (مخصصات) له

مانگی ته‌مووزدا وه‌رده‌گیرئ و خانه‌نیشان له حوکمی ئەم ماده‌یه به‌ده‌ر ده‌بن.

مادده‌ی دوازدهم:

نه‌گهر ته‌م و مرئیک یا ناکوکییه‌ک له‌سهر وه‌ره‌قه‌که له باره‌ی ره‌سم له‌سهر دان و

نه‌دانیه‌وه یا نه‌و هه‌نده‌ی ده‌بێ له‌سه‌رئ بدرئ رووی دا وه‌زیر بۆی هه‌یه

بریار بدات:

۱- ره‌سمی ده‌بێ له‌سه‌ر بدرئ یا نه‌درئ.

ب- دیاری کردنی هه‌ندی نه‌و ره‌سمی له‌سهر وه‌ره‌قه‌که فه‌رزه.

۲- بریاری وه‌زیر له هه‌ر دوو حاله‌تی برگه (۱)ی ئەم ماده‌یه بنبه‌ر (قطعی)

ده‌بێ.

به‌شی پینجه‌م

به‌خشین له ره‌سمدان

مادده‌ی سیازدهم:

۱- میری کاتیک خۆی به ته‌نیا ده‌بیته ره‌سمده‌ر له ره‌سمدان ده‌به‌خشئ جگه له‌و

فه‌رمانگه ره‌سمیه‌یه‌نای یاسا تایبه‌تییه‌کانیان ره‌سمدانیان به‌سه‌ردا فه‌رز

ده‌کن.

۲- نه‌و وه‌ره‌قه‌یه‌ی له کاتی ریک‌خستنی دا گشت نیمزاکه‌رانی له ره‌سمدان به پیتی

یاسا به‌خشر او ده‌بن ره‌سمی له وه‌رناگیرئ. به‌لام نه‌گهر که‌سیتیک که مافی

به‌خشینی نییه پالیان له کاتی نیمزا کردنیدا ته‌واوی ره‌سمه‌که‌ی ده‌که‌وتنه

نه‌ستۆ.

۳- وه‌زیر بۆی هه‌یه نه‌و به‌لیننامه‌نه له ره‌سمدان به‌خشئ که میری تیبیا‌یاند

لایه‌نیتیک ده‌بێ نه‌گهر به‌رزه‌وه‌ندی نابووری هه‌ریمی کوردستانیان تیتدا بوو.

مادده‌ی چواردهم:

نه‌مانه له ره‌سمدان ده‌به‌خشترین:

۱- نه‌و مامه‌لانه‌ی تایبه‌ته‌ن به‌خانه‌کانی په‌رستن و په‌رستگا و په‌یمانگا و

قوتابخانه‌ نایینه‌کانه‌وه که یاسا دانانیا پیتدا ده‌نت.

۲- به‌لگه‌نامه و باوه‌رنامه‌کانی نه‌و قوتابیانه‌ی له ده‌ره‌وه‌ی هه‌ریمدا ده‌خوین و

سه‌باره‌ت ده‌رچوون و به‌رده‌وام بوونیانه له‌سه‌رخویندن.

بهشی شهشم چاودتیری

ماددهی پازدهیهم:

وه زیریا نهو کهسهی له لایه نیه وه راسپتیردراوه بو یان هه به هه فرمانگه به کی میری یا ده زگایه کی کهرتی تایه تی یا تیکه لاو بیشکنن بو دلنیا بوون له رهسمدان به پیتی نه م یاسایه .

ماددهی شازدهیهم:

- ۱- نابیی پوول فروشتن به بیج ری پیدان له لایه ن وه زاره ته وه بکری .
- ۲- هه رکه سی به بیج ری پیدان پوول فروشی بکا له جاری یه که مدا به لایه نی زوره وه به په نجا دینار سزا دهری و نه گه ر دووباره ی کرده وه ده کرتیه دوو نه وه نده .
- ۳- هه رکه سیک ریی پوول فروشی پی درایی و به زیاتر له نرخه ره سمیه که ی بیفروشی له جاری یه که مدا به لایه نی زوره وه به په نجا دینار سزا دهری و نه گه ر دووباره ی کرده وه ده کرتیه دوو نه وه نده و له جاری سییه مدا به و پیتی یه وه زیر بریاری له سه ر ددها ری پیدانه که ی بو ماوه یه ک یا ببری بیسری له سه نریتیه وه .

بهشی هه وتهم

چه ند هوکمیکی جورا و جور

ماددهی هه قدهیهم:

- ۱- هه ر فرمانه بریک به برسیاره له مسوگه رکردنی وه رگرتنی ره سم له سه ر نه و هره قانه ی به هوکمی فرمانه که ی ده خریتیه به ره دستی .
- ب- نه گه ر ره سم له سه ر وه ره قه که به ته وای درابوون و پوله کانی به تال نه کرابوونه وه ، فرمانه بره که ده بی که وه ره قه که ی خرایه به رده ست به تالیان بکاته وه .
- ج- نه گه ر فرمانه بریک سه ریچی له هوکمی برگی (۲ و ۱) ی نه م ماده یه کرد و مامه له یه کی سه باره ت به و وه ره قه یه لی نه دراوه به ریکرد ، به ده دینار سزا دهری و ده بی ره سم دهره که ش به لایه نی که مه وه ده دینارو به لایه نی زوره وش سه د دینار بدات .
- د- نه گه ر پووله کان به شیوه یه ک لکینران یا به تالکرانه وه هه موو بن یا هه ندیکیان له گه ل نه و رینمایی یا نه دا نه گونجی که به پیتی نه م یاسایه دهرکراوه ، و ا داده نری که ره سمدانه که به و هه نده که پووله کانی پی لکینراوه یا به تال کراوه ده بی ره سمه که ی به پیتی هه نده نه سلپییه که بی .
- ه- وه زیری دارایی بو یه هیه سزاکانی ماده ی شازدهیهم بدا . به لام سزاکانی ماده کانی نه م یاسایه له لایه ن سه رکی فرمانگه وه دهری و له حاله تی نه دانی پاره که دا هوکمی یاسا ره چاو کراوه کان به سه ر نه و که سه دا ده سه پتیری .

۲- ئەو سزايانەى بەپىتى حوكمەكانى ئەم ياسايە دەدرتەن رى لە سەپاندنى حوكمەكانى ياساى سزادان و ياساكانى تر ناگرى ئەگەر ئەو كارەى كراو بەپىتى حوكمەكانيان تاوانىك پىك بەپىتى.

ماددى ھۆدەپەم:

۱- بە برىارى وەزىر يا ئەوەى كە دەسەلاتى دەداتى و لەسەر داواى پەپوئەندىداران لە ۹۰٪ ئەمانەى خوارەو دەدرتەنەو خاوەنپان:

۱- نرخی پوولى بەكارنەھاتوو يا دراو يا ئەوەى پىش بەكارھىنانى بەسەھوو دەشىوى.

ب- ئەو رەسمەى بە سەھوو لەسەر وەرەقەپەك وەرەدەگىرى كە رەسمى لە سەر نىپە يا لەسەرتى و رەسمەكەى كەمترە لەوەى لى وەرگىراو.

۲- ئەگەر داواكارى وەرگرتنەو كە رىگەى پوول فرۆشى پى دراوو تەواوى نرخی پوولە بەكار نەھاتووەكانى دەدرتەنەو داواى داشكاندى كۆمىسىۆن (عمولە).

۳- وەزىر يا ئەوەى دەسەلاتى دەداتى بۆيان ھەپە بە پارە يا پوول ئەو رەسمە بدەنەو بەخاوەنى ئەگەر دلنىپاوپون كە رەسمدەر ئەو مەبەستەى بەدى نەھىتاو كە رەسمەكەى لە پىتاودا داو.

ماددى نۆدەپەم:

دەش پەپرەو بۆ ئاسانى جىپەجى كەردنى حوكمەكانى ئەم ياسايە دەررى.

ماددى بىستەم:

كارە ھىچ دەقتىك ناگرى كە لەگەل حوكمەكانى ئەم ياسايەدا ناكۆك بى.

ماددى بىست و پەكەم:

دەبى ئەنجومەنى وەزىرانى ھەرىمى كوردستانى عىراق حوكمەكانى ئەم ياسايە جىپەجى بكن.

ماددى بىست و دووہم:

ئەم ياسايە لە رۆزى بلاوكرنەو ھەپە لە رۆژنامەى رەسمىدا كارى پىدەكرى.

جوهر نامق سالم

سەرۆكى ئەنجومەنى نىشتمانى كوردستانى عىراق